

7md

2015 m. gegužės 8 d., penktadienis

Nr. 18 (1124) Kaina 0,81 Eur / 2,80 Lt

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | Š o k i s | K i n a s

2

Po festivalio „Kaunas Jazz 2015“

3

Kornelijos Kalinauskaitės 90-mečiui

5

Nauja šokio profesionalų karta

6

In memoriam Remigijui Pačėsai

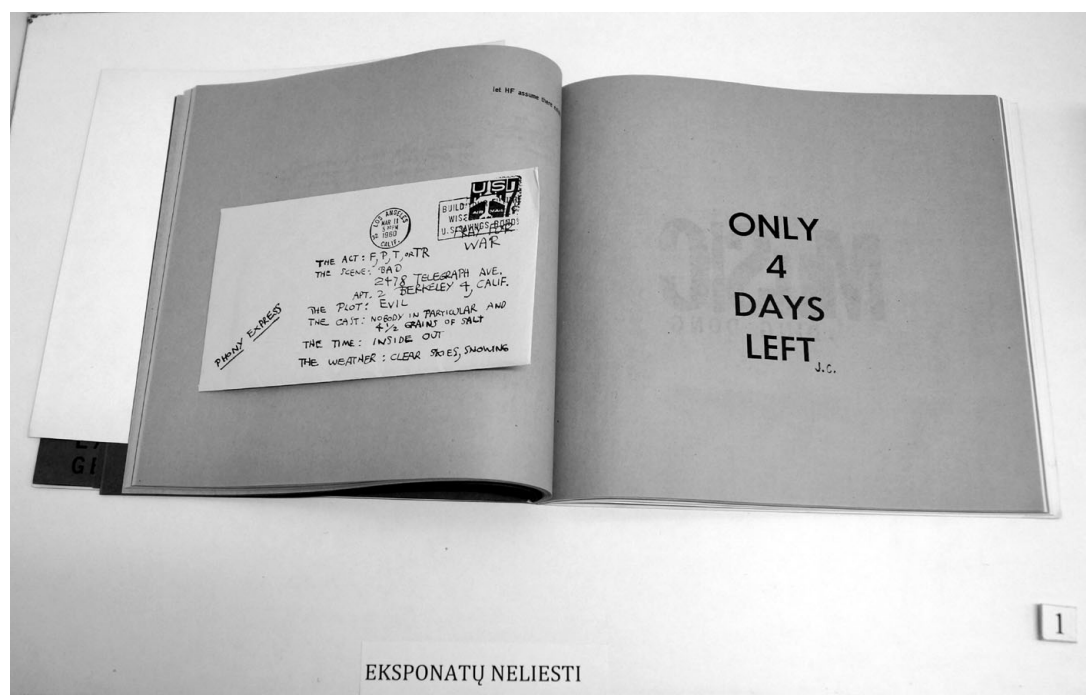

8

Pokalbis su Sergejumi Puskepaliu

9

Nauji filmai – „Adelainos amžius“

„Fluxus is Fun, Fun is Fluxus“ ekspozicijos fragmentas

K. RIMKUTĖS NUOTR.

Lavonai, kyšantys mums iš burnų

Apie „Fluxus is Fun, Fun is Fluxus“ renginius Kaune

Karolina Rimkutė

Labai ilgai galvoju, kaip apibūdinti „Fluxus is Fun, Fun is Fluxus“ parodą ir ją lydinčius renginius Kaune, galerijoje „101“. Sužinojusi, kad visus tris įvykius kuruoja net aštuonios Vytauto Didžiojo universiteto meno kuratorystės programos magistrantės, tikėjau pamatyti tokią Fluxus parodą, kokios dar ilgai nepamiršiu. Na, ko gero, ilgai ir nepamiršiu, tačiau tai jokių būdu nereiškia, jog ji mane nudžiugino.

Tiesa, paroda ir ją lydėję renginiai buvo labai informatyvūs – jei buvo žmonių, nieko negirdėjusių apie Fluxus judėjimą, tai iš parodos jie išėjo jau neblogai nusimanydami. Pateikiama daug duomenų apie Fluxus atsiradimą, garsiausių menininkus, išsamiai aprašyti kai kurie kūriniai (net tie, kurie nebuvo eksponuojami), minimos žymesnių lietuvių menininkų nuomonės, o kur dar diskusija su žymiais intelek-

tualais ir olimpiada, suteikianti galimybę geriau pajusti Fluxus dvasią. Tačiau man trūko rimtumo tuose tekstuose ant parodos salės sienų. Toks jausmas, kad kuratorės pačios į Fluxus žiūri paviršutiniškai – à la viskas dėl juoko ir linksmybių, kaip pačios rašo: „Instrukcija gyventi linksmai“. Nieku gyvu nedrįsčiau pristatyti Fluxus kaip pasilinksminimui skirtą meno, juo labiau turint mintyje, kokioje aplinkoje Fluxus atsirado, kaip griežtai Jurgis Mačiūnas iš Fluxus menininkų sąrašo braukydavo jam nepritikusius asmenis, kokie revoliucingi buvo judėjimo užmojai... Žinoma, daugelis Fluxus kūrinių yra smagūs, pavyzdžiui, Yoko Ono „Šypsenų dėžutės“, tačiau net jos turi gilesnę mintį nei juokai. Rimtumą fliuksistų „išdai-gose“ pabrėžia Henry Flynto fotografija „Šalin meną“ ar parodoje nebuves J. Mačiūno kūrinys „JAV pralenkia visus genocido rekordus!“. „Instrukcijos gyventi links-

mai“ dar labiau nesuprantu atpažinusi Jono Meko filmą „Brigada“ (tarp kitko, ką jis veikia Fluxus parodoje?), kuriame vaizduojami įvykiai anaipol nėra linksmi.

Kuratorės siekė ne tik sudominti lankytojus informatyvumu, bet ir re-alizuoti J. Mačiūno „Fluxmanifesto Fluxpasilinksminimui“ teiginį, jog bet kas gali būti menas ir bet kas gali kurti meną. Tai puikiai iliustravo jų pačių sugalvotos pramogos, tokios kaip piešimas ant „IKI“ parduotuvės degtukų dėžučių, aprauktų baltu popieriumi. Dėžutės buvo eksponuojamos ant staliuko salės kampe kaip Fluxus meno dalis.

Organizatorės taip pat siūlė atlikti vieną partitūrą iš 16 pateiktų sąrašų, nufilmuoti arba nufotografuoti įvykį ir pasidalinti ant parodos sienos feisbuke, tačiau niekas to neatliko. Tiesa, siūlomoms partitūroms buvo tikrai lengvos. Mielai prasingai

NUKELTA | 7 PSL.

Daug ar mažai?

Po festivalio „Kaunas Jazz 2015“

Algirdas Klova

Buvau paklaustas: 25 metai džiaz festivaliui – tai daug ar mažai? Čia pat ir pagalvojau, kad žmogui tai, matyt, tik sąmoningo gyvenimo pradžia, o renginiui? Juk žinome pasaulyje esant ilgaamžių ne tik žmonių, bet ir festivalių, konkursų, kolektyvų. Na, ir pats džiazas dar nėra labai senas, tačiau koks jis įvairus, spalvingas, daugiaplanis, daugiabriaunis. Tai, matyt, ir 25-erių „Kaunas Jazz“ yra vis atsinaujinantis, besikeičiantis, tačiau tvirtėjantis ir solidėjantis. Čia visuomet surasi ir džiaz madų šou, ir vaikų piešinių aikštelę, ir kariliono koncertų, ir žydiškos muzikos Kauno sinagogoje, ir sakralinio džiaz saltinį Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčioje, ir parodų, ir džiaz gatvę, ir dar daug gražių dalykų. Festivalis tiesiog veržte veržiasi į visuomenę, tokiu būdu didindamas „užkrėstųjų“ džiazu skaičių. Daugėja nemokamų koncertų, plėtėja erdvė jauniesiems Lietuvos muzikantams, demokratiškėja pati muzika. Tačiau bet kurio atveju įprasti koncertai salėse lieka, ir jie vis dėlto yra svarbiausi. Šiomet organizatoriai pristatė penkias gana ryškias džiaz žvaigždes, iš kurių trys jau lankėsi festivalyje anksčiau.

Lietuvoje dar negirdėtas, šiuo metu populiariausias Lenkijos džiaz pianistas Włodek Pawlikas – pirmasis iš lenkų džiaz muzikantų, gavęs tą visų išsvajotą „Grammy“ statulėlę, – sakosi mąstantis ausimis. Tai tikrai puikus muzikantas, pelnytai gavęs tokį apdovanojimą. Kitas, mums dar negirdėtas muzikas, trimitininkas iš Vokietijos Tilas Brönnneris šiemet buvo apdova-

notas festivalio „Kaunas Jazz“ prizu (autorius – Mindaugas Juodis). Tai ne tik puikus muzikantas, kompozitorius, suteikęs publikai didžiulį malonumą, bet ir fotografas. Labai įdomus koncertas vyko Kauno Vytauto Didžiojo bažnyčioje, kurioje išgirdome dar du muzikantus iš Lenkijos: trimitininką Macieją Fortuną ir klavišininką Dariuszą Dobroszczyką. Tai ne tik atlikėjai, bet ir kūrėjai gyvybės dienos proga pademonstravę Kauno visuomenei visiškai naują savo programą – ją atliko pirmą kartą. Tai viduramžių Lenkijos religinėmis giesmėmis paremtos kompozicijos, kuriose ypač patraukia labai aiški forma, rišlios ir pratingos improvizacijos, įdomi, su viduramžių muzika susijusi harmonija ir, žinoma, jaunatviškas entuziazmas bei profesionalumas. Net ir pakankamai modernioje muzikoje buvo juntamas gilus sakralumas. Kauno sinagogoje girdėjome taip pat labai jaunus muzikus iš Izraelio. Grupės „The Alexpected“ lyderis, dvidešimtmetis saksofonininkas Alexanderis Levinas džiazą groja nuo vaikystės; jis atliko didžiulę, sudėtingą solo kompoziciją. Jaunesniams jo kolegoms dar reikės labai daug padirbėti, kol galės tapti lygia-verčiais partneriais savo vadovui.

Na ir dabar tie trys, ant kurių, lyg ant trijų dramblių, laikėsi šis festivalis. Vieną jų, Heinzą Affolterį, Lietuvoje pirmą kartą išgirdome pirmajame „Kaunas Jazz“ festivalyje prieš dvidešimt penkerius metus. Tada tai buvo tiesiog stebuklas. Įšiminė garso kokybė, kokios tuomet nebuvome girdėję, muzikos natūralumas, labai rimtas požiūris į kūrybą ir apskritai į muziką. Po to jis labai pamėgo Lietuvą, šaltibarščius, dar ne kartą lankėsi mūsų ša-

Gregory Porter

lyje, Nidoje nufilmavo klipą savo dainai ir prisimena, kaip buvo vežiojamas žiguliukais. Viskas keičiasi, ne tik žiguliukų beveik nebėra, bet ir Heinzo muzika kiek kitokia, jo muzikiniai partneriai kiti. Šiomet jis į sceną žengė su bosistu Beatu Ramseieriu ir būgnininku Charlie Weibelu. Tai puikiai vienas kitą jaučiantys muzikantai, kuriems, matyt, patinka Affolterio kompozicijos ir muzikavimas. O jis ir šiandien tikrai virtuziškas, labai jautrus ir paslankus gitaros meistras. Man jo koncerto teko klausytis Birštono kultūros rūmų salėje, o po to netrumpai pabendrauti su šiuo puikiu menininku ir prisiminti daug gražių epizodų iš ankstesnių susitikimų. Heinzas myli ne tik muziką, bet ir jūrą bei jos gelmes, mėgsta nardyti, todėl jo muzikoje gausu kompozicijų apie delfinus, koralus, vandens sroves, žuvis ir dar daug visokių temų. Muzikine prasme čia gali rasti džiazą, folk, funk, fusion, latina, pop muzikos elementų. Šiomet jam dar buvo įteiktos „auksinės festivalio są-

Heinz Affolter

D. KLOVIENĖS NUOTRAUKOS

sagos“ – firmos „Volfas Engelman“ prizas. Beje, specialusis, auksinis festivalio „Kaunas Jazz“ ženklelis buvo įteiktas žurnalistui Ramūnui Zilniui už nuopelnus festivaliui.

Kitas jau anksčiau Lietuvoje apsilankęs menininkas, taip pat „Grammy“ statulėlės savininkas, gavęs ir mūsų festivalio apdovanojimą, džiaz vokalistas Gregory Porteris, šiemet į Kauno „Žalgirio“ areną atvyko drauge su puikiu instrumentininkų grupe. Tai saksofono virtuosas Yosuke Sato, išradingas pianistas Chipas Crawfordas, boso meistras Aaronas Jamesas ir būgnininkas Emanuelis Harroldas. Sunku būtų kalbėti apie Porterio atliekamos muzikos stiliškumą, nes čia galima išgirsti ir vieną kitą džiaz standartą, ir populiariosios muzikos temą, ir gospelų, spiričiuolių, ir naujų autorinių kompozicijų. Jo gražus žemas balsas ir skamba nuostabiausiai būtent apačioje, nepriekaištinga balso valdymo technika ir jausmingas, nuoširdus dainavimas leidžia tiesiog mėgautis atliekamomis daino-

mis, negalvojant apie jų stiliškumą.

Ir trečiasis mums jau anksčiau matytas bei girdėtas kolektyvas – „Naturally 7“. Kai esi jau girdėjęs atlikėją, nori nenori imi lyginti, kaip jis patiko tada ir dabar. Ir taip dariau ne aš vienas. Daugybė žiūrovų bandė prisiminti, ką ir kaip ši grupė dainavo prieš dvejus metus „Žalgirio“ arenoje Kaune, o dabar Vilniuje. Pati programa man labiau patiko tada, nes girdėjome ir puikių džiaz standartų aranžuotų, ir gerai žinomų gospelų, dainų, o štai šiemet viskas buvo labai orientuota į ritmenbliuzo stiliškumą. Prisipažinsiu, nesu didelis šios muzikos mėgėjas, bet niekaip negalėjau nesižavėti vokaline technika, energija ir profesionalumu, kuris trykšte tryško iš dainininkų. Šis vokalistų septynetas cina išskirtiniu balso galimybių demonstravimo keliu. Absoliučiai visi garsai, kuriuos girdime grupės įrašuose ir koncertuose, išgaunami tik žmogaus balsu. Nors dažnai tuo sunku patikėti – klausantis atrodo, kad skamba elektrinė gitara, būgnas, trombonas, trimitas ir kiti instrumentai. Tai daroma taip tobulai, kad nematydamas atlikėjų negalėtum patikėti, kad scenoje nėra instrumentų, kad šie vyrai visas instrumentines partijas atlieka balsais. Puikus vokalas ir šiltas bendravimas su publika koncertuose žiūrovų dėmesį prikausto nuo pirmos iki paskutinės akimirkos.

Beje, ne manęs vieno klausė apie tuos 25 metus. Daug ar mažai? Ir vis dėlto man atrodo, kad jeigu per tuos metus tiek daug yra įvykę, tiek daug puikių atlikėjų grojo scenoje, taip miela kasmet susitikti ir pasikalbėti, padiskutuoti, pasiklausyti muzikos, tai turbūt nei daug, nei mažai – tiek, kiek reikia.

Perrėkti tylą

Pokalbis su teatro debiutų festivalio „Tylos!“ meno vadove Gabriele Tuminaite

Gegužės 12–18 d. Vilniuje vyks tarptautinis teatro debiutų festivalis „Tylos!“. Jau septintus metus festivalis bando į teatrą pritraukti naują, ambicingų ir drąšių scenos menų kūrėjų bei žiūrovų kartą. Į keletą klausimų atsakė festivalio „Tylos!“ meno vadovė, režisierė Gabrielė Tuminaitė.

Nuo ko prasidėjo, kaip kito „Tylos!“ festivalis?

Tiek techniškai, tiek tematiškai festivalis keitėsi visus septynis metus. Jo turinį keitė kiekviena nauja karta, bet visuomet išlikdavo maišto, konflikto temos, jos skamba ir šiais metais. Be to, kasmet jaučiamas jaunųjų kūrėjų poreikis prisistatyti profesionalioje erdvėje ir susitikti su tikra, ne vien akademinė publika.

Ar apskritai būtų atsiradęs šis festivalis, jeigu ne jūsų kursas

fenomenas? Ar pradžių tokio tipo festivaliui gali duoti vienas žmogus, ar tai vis dėlto grupinės idėjos rezultatas?

Impulsą gali duoti ir vienas žmogus, bet mūsų buvo visa grupė. Turėjome 13 spektaklių.

Ir jie tapo festivalio programos sukūrimo pagrindu?

Taip, pamatę savo diplominių repertuarą supratome, kad turime pagrindo prisistatyti viešai, norėjome parodyti savo darbus draugams, artimiesiems ir paskelbti apie save žinią. Norėjome, kad mūsų darbai būtų prieinami. Kadangi to Lietuvos muzikos ir teatro akademijos planuose nebuvo, pasirinkome festivalio formatą. Pirmiausia iškilo papildomo finansavimo klausimas: norėjome dirbti su teatro dailininkais, pasikviesti scenografus, turėti gerą techninį aptarnavimą, profesionalias erdves.

Per septynerius metus atsirado šokia tokia konkurencija, tarkim, LMTA organizuojami festivaliai. Kaip tu juos vertini, ar tai yra rimta konkurencija, ar tik kiek dirbtinis bandymas forsuoti akademinius procesus, vykstančius pačioje LMTA?

Manau, kiekvienas toks judesys yra labai reikalingas ir festivaliai vienas kitam neturėtų trukdyti. Be to, smagu, kad yra įvairesni formatai, kad suprantama, jog galima lyg ir tokią pačią idėją turintį festivalį surengti kitaip. Mūsų publika, galima sakyti, yra ta pati. Iš tiesų, mūsų našta palengvino neseniai atsiradęs maratonas „PIN diena“. Mes nenorėjome būti cenzoriais ir todėl rodydavome visus pasiprašiusius, karštais net nebaigtus, tik eskizinius spektaklių variantus. O paskutinius dvejus metus stengiamės daryti rimtą atranką. Tai nėra lengva, todėl ir vėliau tobulinsim šią sistemą. Šiais

Gabrielė Tuminaitė

D. MATVEJEVO NUOTR.

metais dėl dalyvių su LMTA tarėmės iš anksto, tad pavyko atrinkti labai rimtų, ryškių darbų. Taigi festivaliai „PIN diena“ ir „Tylos!“ turi savo atskiras paskirtis ir užduotis.

Kokie festivalio ateities planai? Ar

numanote, kaip „Tylos!“ atrodys po kelerių metų?

Kiekvienais metais sukasi vis tas pats klausimas – kur festivaliui judėti toliau. Jau rašėm paraišką ir ti-

NUKELTA | 3 PSL.

Atvėrę kelius

Profesorė Kornelija Kalinauskaitė švenčia 90-metį

Vita Česnulevičiūtė

Kornelija Kalinauskaitė – legendinio Lietuvos kvarteto smuikininkė, griežusi jame nuo 1946 iki 1981 metų. Lietuvos kvarteto laimėjimai Budapešto (1959) ir Lježo (1964) tarptautiniuose konkursuose garsino ne tik Lietuvos vardą, bet ir pažymėjo kvartetinės muzikos tradicijos Lietuvoje pradžią. Dar 1943 m. pradėjusi aktyviai koncertuoti kaip solistė, K. Kalinauskaitė šią veiklą tęsė beveik penkiasdešimt metų. Su vyru, altininku Jurgiu Fledžinsku vienuolika metų rengė ciklą „XVII–XVIII a. smuikininkų virtuozų muzika“, griežė duetas smuikui ir altui, muzikavo su kitais atlikėjais fortepijoniniuose trio, kvartetuose, kvintetuose, įrašė plokštelių, apie 300 kūrinių radijuje, bendradarbiavo su žymiausiais to meto muzikais.

Stingant lietuviškų pjesių smuikui, K. Kalinauskaitė prikėlė iš užmaršties bei pritaikė šiam instrumentui retai atliekamas J. Naujalo, M.K. Čiurlionio, J. Karnavičiaus, J. Gruodžio, S. Šimkaus, J. Pakalnio pjeses. „Man labai patikdavo „atrasiti“ nežinomus, retai grojamus ar naujus kūrinius, – kalba profesorė. – Jais mėgdavau pajvairstinti ir studentų repertuarą kamerinio ansamblio klaseje. Tai tarsi stebuklas, kai nuskamba, pradeda lietus iki šiol negirdėta muzika. Natos – negyvi ženklai, kuriuos atlikėjas savo fantazija ir išradingumu turi atgaivinti. Kiekvienas atliekamas kūrinys privalo būti charakteringas, įsisąmonintas, atvertas dvasiškai. Kiekvienas epizodas turi sukelti tam tikrą dvasinę būseną.“ Šias mintis profesorė perdavė ir savo studentams. K. Kalinauskaitė Vilniaus konservatorijoje 1945 m. baigė Stanislovo Špinalskio fortepijono, o 1948 m. – Jakovo Targons-

kio smuiko klases. Toks išskirtinis pianistės ir smuikininkės išsilavinimas – ideali galimybė kameriniame ansamblyje atskleisti abiejų specialybių žinias. Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje K. Kalinauskaitė iki 1994 m. dėstė kamerinį ansamblių. Iki šiol profesorė konsultuoja studentus, dalyvauja egzaminų ir konkursų vertinimo komisijose. Už išskirtinius nuopelnus Lietuvos muzikinei kultūrai ji apdovanota LTSR valstybine premija (1965 m.) bei Gedimino V laipsnio ordinu (1999 m.). Už ilgąmetę, aktyvią ir produktyvią pedagoginę veiklą 2014 m. K. Kalinauskaitėi buvo suteiktas LMTA profesoriaus emerito vardas.

Jau primirštas legendinio Lietuvos kvarteto istorijos akimirkas praskleidžia Kornelijos Kalinauskaitės pasakojimas, kurio fragmentą pateikiame skaitytojams.

Po karo tuomečiam kultūros ministrui Juozui Banaičiui kilo mintis į Lietuvą pakviesti smuikininką Jakovą Targonskį ir violončelininką Levą Seidelį. Targonskis buvo įpareigotas suburti lietuvišką styginių kvartetą. 1946 m. jis man pasiūlė groti antruoju smuiku, o Jurgį Fledžinską prikalbino griežti altu. Pradėjome neturėdami tam reikalingų įgūdžių, muzikavimo patirties, bet buvome jauni ir kupini entuziazmo. Pamažu, metodiškai, Targonskis mus supažindino su kvartetinio grojimo specifika. Fledžinskas ir aš kvartete grojome 35 metus – buvome kvarteto branduolys. Violončelininkai keitėsi net penkis kartus.

Koncertuoti filharmonija mus siūsdavo į kaimus, mažus miestelius. Kad publikai būtų įdomiau, pakviesdavo dainininką. Su mumis koncertavo Vladimiras Rubackis, Nona

Nikejeva, Elena Čiudakova, Aldona Repšytė, Kipras Petrauskas. Kelionės buvo sunkios. Traukiniai ir autobusai pagal grafiką nevažiuodavo, tad naktimis sėdėdavome stotyje, nemiegojė, kaip benamiai. Dažniausiai publika kvartetą muziką išgirdavo pirmą kartą. Norėdamas sudominti, Fledžinskas prieš koncertus pasakodavo apie kiekvieną kūrinių, kompozitorius, įdomius jų gyvenimo įvykius.

Prabėgo ketveri ar penkeri metai, ir mes nusprendėme išbandyti jėgas Maskvoje, kvartetu atrankoje į konkursą Prahoje. Pirmas blynas prisvilo – grojome tik pirmame ture. Bet šis bandymas nulėmė tolesnį mūsų pasiryžimą. Po konkurso pajutome Beethoveno kvarteto antrojo smuiko, profesoriaus Vasilijaus Širinskio globą. Jis mums parodė vertinimo komisijos pastabas. Reikšmingiausia mums atrodė Davido Oistracho nuomonė: „Ansamblis geras, bet šurkščiai griežia.“ Privalėjome keisti grojimo manierą. Mums pagelbėjo violončelininkas Sergejus Aslamazianas – Komitaso kvarteto dalyvis ir siela. Kai šis kvartetą koncertavo Lietuvoje, mes susižavėjome jo skambesiu, jie grojo labai minkštai, jautėsi balsų, dinamio alsavimo, spalvų susiliejamais. Dėl Aslamaziano įtakos mūsų grojimas įgavo minkštą skambesį ir tų subtilių interpretacijų, kurios vėliau taip žavėjo klausytojus.

Po ilgo darbo, 1958 m. Maskvoje buvo paskelbta atranka į tarptautinį Haydno konkursą Budapešte. Į Maskvą vykome jau pasikeitę. Muzikologė Marina Sabinina rašė, jog Maskvoje įvyko netikėčiausias dalykas. Atrankoje laimėjome pirmą vietą, nors dalyvavo visi tuometės Sovietų Sąjungos kvartetai. Kai grįžome iš Maskvos Filharmonija mu-

ri Rygos festivaliai, ir patiems gastroliuoti tame Baltijos kelyje.

Todėl šių metų „Tylos!“ festivalis baigiamas Vido Bareikio vizionierišku spektakliu „Euro Vizija“. Tikimės, kad Kultūros ministerija atkreips į mus dėmesį ir mes kartu su Latvijos nacionaliniu teatru galėsime inicijuoti tą iš tikrųjų aktyvų ir realų bendradarbiavimą, tikruosius meno mainus.

Šiais metais dar pristatome italų bei rusų premjeras. „Tylos!“ atidaryme gegužės 12 d. teatro maištininkų iš Romos spektakliu „La Merda“. Gegužės 17 d. vienos stipriausių Rusijoje B. Ščiukino teatrinės mokyklos diplomantai pristatys spektaklį „Karalius miršta“ pagal E. Ionesco pjesę. Labai norėčiau, kad galėtume pamatyti jaunų Lenkijos kūrėjų, nes jie turi ir stiprią mokyklą, ir stiprią tradiciją, ir šiuolaikišką teatro suvokimą.

Kaip tarptautinis aspektas keitė patį festivalį? Juk buvo galima apsiriboti vietinėmis problemomis, talentais ir gilinti nacionalinę temą.

Lietuva Europos Sąjungoje yra

Lietuvos kvartetas (iš kairės: J. Fledžinskas, K. Kalinauskaitė, E. Paulauskas, M. Šenderovas) po koncerto Maskvoje 1949 m.

NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

mis ėmė didžiulis – mes turime kvartetą! Vyriausybė skyrė pinigų, kad išgytume naujus instrumentus, net kelialapius į Palangą gavome, kad galėtume be rūpesčių rengtis konkursui. Beje, ta vasara buvo labai karšta, Palanga pilna žmonių, tad repetuoti nebuvo lengva: grojome saulės nutviekstose lauko scenoje, atsinešdavome po dubenį šalto vandens, įmerkėdavome kojas ir grodavome. Per tris mėnesius turėjome parengti tris Haydno kvartetus, Schuberto „Mirtis ir mergelė“, Bartoko 6-ąjį, Šostakovičiaus 1-ąjį kvartetus. Tokia programa reikalavo milžiniško darbo.

Konkursas vyko Ferenco Liszto konservatorijoje. Pirmajame ture mums pasisekė – jautėme tai ir iš publikos sveikinimų. Vienas vokiečių profesorius susižavėjęs sakė, kad taip atliekamo Schuberto dar nėra girdėjęs. Tačiau profesorius Ciganovas buvo susirūpinęs, kad mes „vos vos patekome į antrą turą“. Jis nujautė dažnai konkursuose pasitaikančią avantiūrą. Vertinama buvo slaptu balsavimu. Ciganovas pareikalavo viešai peržiūrėti biuletenius. Dauguma mums rašė dešimt, buvo du devintukai, o čekų atstovas parašė nulį. Kai į jį nukrypo visų žvilgsniai, jis išbalso, parauda, o paklaustas kodėl, atsakė: „Atsiprašau, pamiršau prirašyti vieną“. Iš tiesų tokiu būdu jis norėjo „prastumti“ savąjį kvartetą. Tame konkurse Maskvos kvartetas gavo pirmąją, o mes – antrąją vietą. Bet didžiausią moralinį atpildą patyrėme baigiamajame koncerte. Mums pagrojus Šostakovičių, publika nesiliovė plojusi. Po mūsų turėjęs pasirodyti Maskvos kvartetas negalėjo eiti į sceną. Salės direktorius turėjo nuraminti klausytojus.

Budapešte patyriau ir dar vieną netikėtumą. Tuo metu, kai vyko konkursas, gastrolių į Budapeštą operą buvo atvykusi Maskvos muzikinio teatro dainininkė Larisa Avdejeva, o su Filharmonijos simfoniniu orkestru skambino įžymusis Emilis Gilelsas. Konkursui pasibai-

gus, dalyvauti koncerte ir priėmimo visų šalių atstovyboms buvo pakviesti du kvartetai, tarp jų ir mes, Avdejeva ir Gilelsas. Deja, dainininkė, atvykusi dainuoti operą, neturėjo nei savo koncertinio repertuaro gaidų, nei pianisto. Mūsų kvarteto violončelininkas Šenderovas prisitarė, jog aš esu ir pianistė. Prašoma pagelbėti, sutikau, bet su sąlyga, kad pati parinksiu repertuarą (mat jau daug metų negrojau fortepijonu). Su Avdejeva parinkome kelias arijas iš operos „Karmen“ ir porą man žinomų Čaikovskio bei Rachmaninovo romansų. Vieną kartą parepetavome ir – į koncertą. Šis įvykis nebūtų vertas dėmesio, jei ne tai, kad prieš parvųjų durų priglaudęs ausį mūsų dėmesingai klausėsi Gilelsas. Jis apibėrė mane komplimentais. Man tai buvo ypač malonu, be to, visą vakarą teko praleisti jo draugijoje. Staiga jis man sakė: „Gal galėtumėt man padėti?“ Labai nustebau – ko gi toks muzikos milžinas gali manęs prašyti? O jis papasakojo, jog poryt su simfoniniu orkestru turi atlikti Beethoveno koncertą. Prieš keletą dienų jį grojo Londone ir ten pametė natos. Nusipirkus kitas, pasirodė, kad tai ne tas leidinys, nepatogus. Tad manęs paprašė su juo parepetuoti antru fortepijonu atliekant orkestro partiją. Kitą vakarą Liszto konservatorijos salėje kartu pagrojomė visą koncertą. Man tai buvo sunki užduotis, buvau atpratusi nuo klaviatūros, padėjo mokėjimas skaityti iš lapo. Koncerto vakarą Gilelsas skambino puikiai – su vidine energija ir susikaupimu. Publika buvo pakerėta.

Grįžtant, kai traukiny pasiekė Vilniaus stotį, išgirdome trankią muziką ir, pamatę daugybę žmonių perone, pagalvojome, kad pasitinka kokius nors sportininkus. Pasirodė, jog tai mus sveikina! Tai buvo 1959 metai – pirmas kartas, kai Lietuvos menininkai išvažiavo į užsienį ir grįžo su laurais. Po šio konkurso mums atsivėrė visų šalių koncertų salės. Ir ne tik mums.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

kimės gauti tarptautinio festivalio statusą. Per porą metų mūsų užmezgti ryšiai duoda rezultatą. Mums reikia plėstis, įtraukti kuo daugiau jaunų žmonių ir iš vadybos srities. Vis dėlto kol kas nesinorėtų rodyti daug spektaklių – tam yra kiti, dideli festivaliai. Norisi išlaikyti nedidelį, bet svarų formatą, kad būtų pristatomi kokybiški darbai, kad festivalis keltų naujus uždavinius, stiprėtų jo edukacinis aspektas. Planuojame jaunų profesionalų tobulinimo programą.

Ar atsiras tam tikrų regioninių festivalio prioritetų?

Galvojame surengti „Tylos!“ festivalio gastroles. Pasinaudosime ir ta proga, kad šiemet atvažiuoja Latvijos nacionalinis teatras. Nuolatinė problema – Kultūros ir Švietimo ministerijų dėmesio ir finansų stoka mūsų specialybės studentams, tarpvalstybinio bendradarbiavimo trūkumas. Laikas inicijuoti Baltijos kelio gastroles, pristatyti tai, ką tu-

PARENGĖ INGRIDA RAGELSKIENĖ

Reikšmingas debiutas

Kristina Gudžiūnaitė – Nikija Ludwigo Minkaus baletė „Bajaderė“

Helmutas Šabasevičius

Vienas įspūdingiausių klasikinio baletu šedevrų – Ludwigo Minkaus „Bajaderė“ – žinomas ir šokamas daugelyje pasaulio scenų. Lietuvoje ši spalvinga melodrama apie nelaimingą indų šventyklos šokėjos likimą pastatyta 2007 metais. Iki šiol svarbiausią vaidmenį šiame baletė kūrė LNOBT baletu trupės solistės, baigusios kitų šalių mokyklas – Miki Hamanaka, Anastasija Čumakova. Todėl balandžio 23 d. įvykęs Kristinos Gudžiūnaitės debiutas įsimintinas Lietuvos baletu mokyklai – ir siauresne, ir platesne prasme: šokėja prieš keletą metų baigė Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baletu skyrių (pedagogė – Beatricė Tomaševičienė).

Gudžiūnaitės kūrybinė biografija klostosi sėkmingai: metai Miuncheno baletu akademijoje, sezonas Honkongo baletu trupėje ir užtikrintai į viršų kylanti karjeros kreivė LNOBT, kurios apogėjus – 2014 m. pabaigoje pelnytas Metų baletu solistės apdovanojimas, apvainikavęs šokėjos darbus – pagrindinius vaidmenis Piotro Čaikovskio baletuose „Miegiančioji gražuolė“ ir „Spragtukas“.

Dar besimokydama mokykloje Gudžiūnaitė įsitraukė į „Bajaderė“,

paruošusi nelengvą Šešėlių trio variaciją, vėliau šoko Mažąją bajaderę antro veiksmo puotoje. Tai partijos, reikalaujančios geros klasikinio šokio technikos ir tikslumo. Nikija – vienas didžiausių, ypač daug ištvėrėmės ir emocinio įsijautimo reikalaujančių klasikinio baletu vaidmenų. Gudžiūnaitė – viena techniškiausių Lietuvos balerinių, tačiau ji turi ir įdomios artistės talentą. Jį leido nusipėti prieš daugelį metų Baletu mokykloje matytas nuotaikingas šokio epizodas „Pagauk Bachą“, kurį jai, tuomet dar žemesniųjų klasių mokinėi, buvo pastatęs Jurijus Smorignas. Žaismingos intonacijos, lengvas humoristinis atspalvis būdingas ir kitiems šokėjos vaidmenims – Ridikutei „Čipoline“, Klarai „Kopelijoje“, netgi Mari „Spragtuke“. Sudėtingesnių jausmų prirėkė kuriant Ozildę „Tristane ir Izoldoje“, tačiau Nikija – pirmasis ryškus dramatinis, herojinis šokėjos darbas, kuriame aiški pagal klasikinio baletu dramaturgijos kanonus modeliuojama vidinių herojės išgyvenimų kaita.

Rimta ir susikaupusi, suvokianti savo atsakomybę Gudžiūnaitė Nikija pasirodo scenoje su Brahmanu, netrukus sąlygiškais gestais demonstruoja jam abejingumą dėl jį apėmusios šventvagiškos aistros. Pasimatyme su Soloru akivaizdūs jau-

M. ALEKSO NUOTR.

natviškų, net vaikiškų jausmų proveržiai, palydimi viltinų šypsenų ir ekspresyvių judesių. Antro paveiklo Nikijos šokis buvo santūrus, iškilmingas – kaip ir dera ritualiniam pasirodymui pagal šventyklos šokėjos pareigas, o scena su Gamzati kibirkščiaavo aistringa kova už savo meilę.

Šiame epizode puikiai pasirodė ir Gamzati (Olga Konošenko) – išdidus jos elgesys su varžove, puikavimasis savo padėtimi ir turtais, susidūręs su nepalenkiamu Nikijos atsakymu išsivadėti mylimojo, išprovokavo impulsyvų šokėjai skeltą antausį – tuo labiau įtikinamai atrodė Nikijos pykčio proveržis sugriebus peilį. Stebint šią sceną, buvo galima pa-

miršti, jog ji vyksta sąlyginių aistrų prisodrintoje XIX a. pabaigoje sukurtoje baletu erdvėje – dėl meilės, kad ir iš skirtingų paskatų, kovojančių varžovių dvikova buvo pripildyta tikrų, motyvuotų jausmų.

Toks jaudinantis dramatismas buvo ryškus ir antro veiksmo šokyje, kurį Nikija turėjo atlikti vis dėlto nugalėjusios savo varžovės ir mylimojo akivaizdoje – vos pastebimos vilties jai suteikė esą nuo Soloro šokio viduryje įteikta gėlių pintinė su joje slypinčia gyvate – radžos kerštu už drašą stoti jo dukrai skersai kelio.

Romantiškuose baletuose įprastos tragiškos atomazgos, kai idealizuota meilė neatlaiko tikrovės išban-

dymų. Gudžiūnaitės Nikija mirė ne-tausodama savęs, įsigyvenusį į dramatišką muziką kuriamus jausmus, su beviltiška nuoskauda metusi paskutinį žvilgsnį jos išsivadėjusiam Solorui.

Paskutinio veiksmo nuotaika neteko žemiškų atspalvių: Šešėlių karalystė – tai belaikė melancholijos ir mėnesienos erdvė, iš lėto užpildoma minoriškos šešėlių eisenos. Gudžiūnaitėi pavyko šią nuotaiką perteikti, išryškinti – kartu įtikinamai susigrąžinti atgailaujantį mylimąjį, jam atleisti – apie tai bylojo tikslų, greitų sukinių įstrizainė. Techniniu požiūriu sudėtinga partija dar turės šiek tiek sutvirtėti, reikės dar labiau prisijaukinti scenografijos objektais ir daugybe veikėjų užpildytą erdvę, bet debiutą galima vertinti kaip vieną įdomiausių besibaigiančiame baletu sezono.

Solorą „Bajaderėje“ šoko Genadijus Žukovskis – patikimas partneris, įkvėptai perteikęs solo epizodus su aukštais efektingais šuoliais; virtuosiškai Bronzinio dievo partiją atliko Igoris Zaripovas. Šešėlių veiksmo variacijas šoko Maja Dolidzė, Haruka Ohno ir Neringa Česaitytė – tai buvo pirmasis šios jaunos šokėjos pasirodymas, atkreipęs dėmesį lengvais šuoliais ir užtikrintu arabesku serija.

Nauja šokio profesionalų karta

M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baletu skyriaus diplomantų koncertas

Helmutas Šabasevičius

Penttadienį, gegužės 1 d., Šokio teatre vykusiame koncerte buvo galima susipažinti su jauniausia Lietuvos profesionalių šokėjų karta – į koncertą pakvietė M.K. Čiurlionio meno mokyklos Baletu skyriaus tryliktojai. Gavę diplomus, jie pradės savarankišką kūrybos kelią.

Šiais metais parengti šeši klasikinio ir trys šiuolaikinio šokio specializacijos šokėjai – palyginti su praejusiaisiais, tai nemaža grupė, todėl koncerte su nedidelėmis išimtimis pasirodė vien jie. Viltinai nuteikė pirmoji koncerto dalis. Skaidriai, nuotaikingai, gana tiksliai Audronė Dirsytė, Evelina Fokina ir Várasa Visockaitė atliko Odaliskų šokį iš baletu „Korsaras“, o Eimantė Šeškutė ir Jonas Laucius parodė efektingą savo pačių sukompnuotą duetą „Tu ir aš“ pagal „Disclosure“ muziką. Šie du šokėjai porą metų mokėsi Šveicarijoje, Ženevos šokio centre, ir praturtino savo šokio manierą artistišku ir emociu įsijautimu į muziką, o choreografiniame kūrinyje mokėjo parodyti savo privalumus.

Savo, kaip choreografių, gebėjimus atskleidė ir šiuolaikinio šokio diplomantės: Diana Šenaukaitė atliko savo pačios sukurtą kompoziciją pagal Sergejaus Rachmanino-

vo muziką „Kartais būtina nueiti toli, kad suprastum tai, kas yra arti“, o Monika Voišnytė – „Mintis“ pagal Aphex-Twin-Nannou muziką. Kūriniai pasirodė apgalvoti, aiškių formų, gana turiningi, vengiantys manieringų efektų ir egzaltacijos. Jausmingą duetą „Con Toda Palabra“ pagal Dom La Nenos muziką sukūrė ir atliko Visockaitė ir Vytenis Ražanskas.

Žaismingai, techniškai Bakchantės variaciją iš „Valpurgijų nakties“ šoko Evelina Fokina, o Audronė Dirsytė pateikė nuotaikingą Kristos King-Doherty choreografinės miniatūros „La Vida“ pagal Paco de Lucia muziką interpretaciją. Ypač išraiškingai, įtaigiai Šeškutė ir Laucius perteikė Bolero iš baletu „Don

Jonas Laucius

Kichotas“ aistras, o pirmąją dalį užbaigė nemažas fragmentas iš gatvės šokio spektaklio „Feel Link“, sukurtu Airidos Gudaitės ir Lauryno Žakevičiaus, – Šenaukaitė, Voišnytė ir Ražanskas įrodė, jog šį jau pagarsėjusį kūrinių su breiko elementais gali interpretuoti ne tik jo autoriai, bet ir kiti atlikėjai.

Antroje koncerto dalyje taip pat buvo šiuolaikinio šokio kūrinių – „Lyg kažkas“ pagal Maurice'o Ravelio muziką visiems šios specializacijos diplomantams pastatė Riika Katarina Ihalainen, dar sykį kaip choreografė įsiminė Visockaitė – jos kompoziciją „Atrasti“ šoko Fokina ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentas Andrius Gaučas – reikia tikėtis, kad akivaizdūs Visockaitės choreografiniai gebėjimai bus puoselėjami ir ateityje. Pati Visockaitė ėmėsi itin ambicingos užduoties – Karmen monologo, jį šeštadienį (gegužės 2-ąją) mirusiai XX a. baletu legendai Majai Pliseckajai sukūrė kubietis choreografas Alberto Alonso.

Į koncerto programą buvo įtrauktas ir trumpametražis filmas „Verčiant“ – Ražanskas įkūnijo herojų, kurio ekspresyvius judesius, pateikiamus įvairiais nespaltovais rakursais, aprėminami iš atveriamos muzikinės dėžutės skambančia „Gulbių eže-

ro“ melodija (filmo režisierė – Indrė Juškutė, operatorius – Gediminas Kairys). „Gyvai“ Ražanskas atliko savo paties sukurtą monologą „Arba ne“ pagal Philipo Glasso muziką.

Koncerto pabaigoje vyravo klasika – įvadą į šią dalį tapo „Panaderos“ iš baletu „Raimonda“, jį įsijautę, išraiškingai pašoko Fokina ir Aistis Kavaliauskas. Šeškutė ir Laucius koncertui pasirinko *Pas de deux* iš baletu „Korsaras“ – atkreipė dėmesį vyriškas, stiprus, aistringas Laucius šokis, melodingos Šeškutės pozų linijos, aukšti žingsniai, gražios pėdos, tačiau atskirus judesius, ypač sukinius, dar reikėtų pašlifuoti. Variaciją iš „Pachitos“ šoko Visockaitė, o koncerto staigmėna tapo nedidelis epizodas „Drugelis“, kurį atliko ketvirtokė Gilė Karolina Sakalauskaitė (choreografė ir mokytoja – Jolanta Vymerytė) – sužavėjo šokėjos artistiškas, klasikinio šokio pozų pojūtis. *Pas de deux* iš „Don Kichoto“ paruošė Audronė Dirsytė ir Aistis Kavaliauskas, o įterptines variacijas šoko devintokė Viltė Lauciūtė ir septintokė Rūta Karvelytė. Sudėtingam duetui diplomantai atidavė daug jėgų; įsiminė Dirsytės šokio nuotaika, taip pat – ištvėringi kodos sukiniai; Kavaliauskas šoko pasitempęs, o ateityje jam teks labiau išvystyti partne-

Evelina Fokina

rystės jausmą, artistškumą bei dėmesį partneriui.

Diplomantus koncertui paruošė pedagogai Gražina Dautartienė, Aušra Bagdzevičienė, Aleksandras Semionovas, Vytautas Brazdylis, Jekaterina Deineko ir Laurynas Žakevičius. Tarp koncerto žiūrovų buvo matyti kone visi Lietuvos baletu ir šokio trupių vadovai bei choreografai – taigi tikėtina, kad jaunuosius šokėjus išvysime Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatro, Kauno muzikinio teatro, šiuolaikinio šokio teatro „Aura“ spektakliuose ir nepriklausomų choreografų kūriniuose bei projektuose.

Žiogo šešėliai

Remigijus Pačėsa (1955–2015)

„Pilka diena – pilka žuvėdra...“, – parašė Remigijus Pačėsa po viena fotografija. Joje – molas, geležinis bokštas su garsiakalbiu, parvirstęs cementinis stulpas, padanga, permirkę debesys, marios ir plūduriuojantis Nidos kopų „paukštis“. Kampė išskrenda pilka žuvėdra. Tai 1981-iejį, kai fotografijoje žemė galėjo tik žydėti, žmogus – tik šypotis ar tauriai liūdėti. Tačiau keli jauni fotografai – Alfonsas Budvytis, Algirdas Šeškus, Vytautas Balčytis, Violeta Bubelytė, Remigijus Pačėsa, Gintaras Zinkevičius – spjovė į visa tai. Jie rodė nudėvėtus daiktus, aplamdytus kūnus, nykias vietas, klausėsi jų grubokos poezijos ir šaipėsi iš visuotinio melo, iš pačių savęs. „Jiems visiems „graži filosofija“ reišė blogą fotografiją, – rašė menotyrininkė Gražina Kliaugienė. – Piktino juos mąstymo banalumas, pigi estetinė režisūra, dekoratyvia optimizmo kauke prisidengęs falšas.“

Ši nuostata – dygiu juoku sprogsiantis pilkumos mišinys – Pačėsos kūryboje išliko visą gyvenimą, nepaisant kintančių priemonių. Įrodytai? Štai prieš tris mėnesius rengdamasis jubiliejinei (šešiasdešimtmečio) parodai (kuravo Laimutė Kriaukš-

Pačėsa nepateko ir tuomet atrado fotografiją, ją 1976–1979 m. studijavo Vilniaus technologijos techniku. Paskui dešimt metų fotografavo pastatų eksterjerus ir interjerus dirbdamas Miestų statybos projektavimo institute. Vėliau buvo tik „laisvas menininkas“ – laisvas nuo institucijų, postų, išpareigojimų ir pinigų, tiesiog kūrė: fotografijas, monotipijas, akvareles, koliažus. Bet svarbiausia visada buvo fotografija, nes šviesai jis turėjo absoliučią klausą.

Tais pilkais 1981-aisiais jau buvo praėję metai nuo III jaunųjų fotografų parodos, kurioje Pačėsa debiutavo. Jaunieji buvo sukritikuoti pagal sovietinį standartą – už neigiamų nuotaikų skleidimą, visuomeniškumo vengimą, tikrovės juodinimą ir panašiai. Taip ir liks iki pat 1988-ųjų, kai išsilaisvinęs Lietuvos menas būtent tokioje fotografijoje atpažins artimo mąstymo ženklus. Jų darbai bus įtraukti į svarbiausias šiuolaikinio meno parodas, vežiojami po užsienius. Bet jie išliks autsai deriai, atsirboję nuo meno madų, nepataikaujantys kultūros biurokratams, jautrūs šviesai ir niūriai sarkastiški. Tiems, kurie vertina ne premijas, ne užimamus postus ir ne

žinoma fotografija, kaip ir „Lietingas vakaras“ (1980), kurio priedėlyje išlėto miršta išvynioti fotopopieriaus lakštai. Bet daugelis prisimena „Parėjau“ (1982): ant sofos numestas švarkas tiesia sulysusią rankovę plevėsuodamas atvartais kaip koks subliuškęs *macho*, vis dar mėginantis išsaugoti savo puikybę. Daiktai, pamatyti Pačėsos, atgyja, augalai ima demonstruoti savo privačius reikalus, o miestai – skambėti tamso dūžiais ir sutankintais laiptelių ritmais, pratisomis asfalto plynėmis ir nutryptų žolių šiugždėjimais. Vaizdo natų trukmė tiksliai apskaičiuota, tarsi fotografas būtų matęs ne tikrus daiktus, o šviesos kompozicijas. Bet vos tik susižavi abstrakčia struktūra, pasigirsta duslus šiukšlių konteinerių žvangesys. Jie stovi kaip paminklai visur – ir prie marių, ir prie vaikų žaidimų aikštelių. Jie – tikrovės kvapas, prisasmelkiantis pro gražius žodžius kaip priminimas, kad viskas nieku pavirsta, o grožis slypi net ir ten, kur negera.

Ir kad pačiame nykiausiame peizaže, padengtame Lietuvai būdinga lapija ar betonu, yra akutė, pro kurią galima pamatyti tą nežinomą „kažką“. Dažnai Pačėsa tai tiesiog pasakodavo. „Geltona gulbė neat-

L. KRIAUKŠLIENĖS NUOTR.

vaikai, paaugliai, užsikodavimo verti asmenys, šunys ir kiti be dokumentų. / Skamba muzika Šalčininkuose „Ласковий Май“, Do you wanna banana Vilniuj...“ Visa tai – 1994 metais, konceptualiai nelabai nutolusiais nuo dabarties.

Per tuos dvidešimt metų Pačėsa paliko Vilnių ir apsisėjo Marijampolėje, vien tik ją ir fotografavo. Zinkevičiaus paklaustas, kodėl nekeliauja kaip visi, Pačėsa savo pasirinkimą paaiškino taip: „Tavo mėgstamasis D. Michals yra sakęs: „Į mėnulį aš galiu nukeliauti ir mintimis, visai nesvarbu, kad dabar sėdžiu savo kambaryje.“ O dėl sugrįžimų kur nors, tai iš viso kalbi nesąmones. Tu – vilnietis. Tai tavo žemė, tavo oras. Tavo Neris. Taip pat, kaip aš turiu savo Šešupę. Laikui bėgant įsitikinau, kad gyventi turi ten, kur gimėi. Ir džiaugtis tuo.“ (Audra Baranauskaitė, „Neįtikėtini vyrukai, arba žvejyba Marijampolėje“, *bernardinai.lt*, 2008 11 18). Tą pasiūšausį džiaugsmą jis reišė fotografuodamas – dabar jau spalvotai, skaitmeniniu fotoaparatu: „Nesuprantu sidabro druskų, nors dabar jau – aliuminio druskų, garbintojų. Kažkokia ksenofobija. Tai tiek.“ Žodžių fotografijose liko ne daug. Pakanka suanglėjusios šiuolaikybės iškreipto „shtai“, dar – „shtai Mari...“ Tiksliai nufotografavęs ant sovietinio penkiaaukščio ištiškusią smalą, jis primena, kas esąs: „Mano namas apšiktas žiogo.“ Ir visais metų laikais fotografuodamas netaisyklingą, nutryptą, niekieno nematomą, išsiklaipiusiais cementiniais blokeliiais aptvertą klombą vidury gatvės užrašo „Pas poeto kapą“. Gėlytės ten žydi tarp akmenų, kaip nužemintame japoniškame sode...

Dabar taip ir liks. Visose klombose – Pačėsos kapas. Jis man pasakojo, kad sovietmečiu Vilniuje, prie Adomo Mickevičiaus pamink-

lo, „buvęs legendinis pilstomo alaus (paprastai skiedžiamo vandeniui) kioskas, kuris vadinosi „Pas tėvo kapą“. Sako, galbūt ten buvęs apleistas kapelis, bet prisiminimai jau nebėryškūs.“ (Agnė Narušytė, „Rašau antrą kartą“, *7 meno dienos*, 2011 07 15). Tai sakdamas juokėsi. Nes visi egzistenciniai gelmenys turi juokingą pusę. Tai žino kiekvienas gyvenimo rūgštis išsėdintas žmogus, tai visose fotografijose žino Pačėsa. Todėl vienos jo paskutinių parodų pavadinimą galima skaityti dvejopai: „Šešėlis rodo šviesą“ yra ir vaizdą kuriantis skirtis, ir Nidos saulės laikrodžio papėdėje iškaltas įrašas „lucem demonstrat umbra“, per architektą Ričardą Krištapavičių akmenyje paliktas Pačėsos pėdsakas. Laikrodžio rodyklė juda atskirdama ateitį nuo praeities. Remigijų jau pasivijo šešėlis, bet mums jo fotografijos teberodo šviesą.

AGNĖ NARUŠYTĖ

Remigijus dažnai sako: „Susprogsiu aš į tūkstantį žiogų, kiekvienas žiogas – Pačėsa.“ Sutikus Pačėsa, pokalbis visada pasisuka apie tą patį: kas yra vaizdai, kurie yra prieš akis, kodėl jie yra? Ką jie veikia, kai aš kitur, ir kas jiems atsitiks, kai manęs čia nebus? Kodėl taip gera pasisveikinti su šešėliu, vaivorykste ir rūku, kokios spalvos šiandien medžių šakos? Juk laikas irgi – tik čia ir dabar. Šviesa, gyvenanti už sienų, niekada neklusia: „Ko čia atėjai?“ Atėjai ir būk. Matyk ir džiaukis. Arba apsilankyk ten, kur dar nebuvai.

Matytojas išėjo. Ir amžinoji šviesa Jam tešviečia.

GINTARAS ZINKEVIČIUS

lienė) jis rašo apie save: „Gimiau Marijampolėje (ne Kapsuke!) 1955 m. vasarį. Dar suspėjau, nes tų pačių metų rudenį jau buvo Kapsukas. Besimokydamas 10-oje klasėje jau grojau „soliaga“ restorane. Prisimenu, kartą užėjo chemijos mokytoja su draugėmis kukliai švesti gimtadienio. Pamačiusi mane scenoje su bulgariška gitara, nutaisė tokį *feisą*, kad vos nenupuoliau nuo scenos.“ Tokios muzikos buvo galima mokytis tik Lietuvos konservatorijos Klaipėdos fakultete, kur 1976 m. Pranciškų Narušis įkūrė bigbendą. Į jį

išleistų knygų skaičių, jau seniai aišku, kad a.a. Pačėsa ir Budvytis, kaip ir kiti šios kompanijos nariai, buvo ir yra tikrieji fotografijos meistrai ir menininkai. Jiems nereikalingi madingų sąvokų spiečiai – vaizduotės skrydžiui pakanka tuščių nusibodusio kambario sienų.

Ant mano sienos kybo maža Pačėsos fotografija – erdvės „lankstynys“, padarytas iš kambario kampo, atvirų durų ir juodos jų angos. Čia nukrito blausi šviesos bomba. Jos apakinta rašiau apie nuobodulio estetiką. „Dury“ (1981) – mažai kam

plauks“, – parašė ant pėdų fotografijos ir sukūrė jos galimybę visose upėse. Prie sovietinio gazuoto vandens automato, kuris tuoj dings iš miesto, jis priklijavo skutimosi peiliuką: „Peiliukas prie nuotraukos priklijuotas todėl, kad grandinė prikabinta prie bokalo“ (1992). O ant asfalto užrašė ištisą pasakojimą: „Žuvų erai baigiantis, Vilniaus ir aplinkinių regionų peizažas praturtėjo vaizdais. Mat pakampėmis paravinėjamos saulėgrąžos, tūtele suvyniotos į ketvirtadalį laikraščio lapo. Juodąsias sėklas noriai perka

Lavonai, kyšantys mums iš burnų

ATKELTA IŠ 1 PSL.

dainuočiau ką tik išgalvota kalba, ką siūlo padaryti Emmettas Williamsas, arba pasigaminčiau salotas pagal Alison Knowles „Pasiūlymą“. Jei visgi labai tingėčiau, galėčiau nusifilmuoti, kaip nieko neveikiu (Beno Vautier „Nickas“). Tačiau nė vienos partitūros specialiai neatlikau, kaip neatliko ir kiti lankytojai. Turbūt taip atsitiko dėl paprasčiausios priežasties – išėjęs iš parodos vėl grįžti į savo kasdienybės būseną. Niūniuodamas, gamindamas maistą ar gulindamas ant sofos tikrai nesusimąstai, kad tai yra kažkuo prasminga. Kasdienybėje nekvaršini galvos dėl Henry Flynto „brendo“ teorijos, paprasčiausiai veiki tai, kas patinka. Kai į tai įsibrauna instrukcija „atlik vieną iš veiksmų“ arba dar baisiau – „nufilmuok veiksmą“, tau liepiama vykdyti nurodymus, o ne užsiimti patinkančia veikla. Nieko neveikimas netenka savasties, nes šį kartą nieko nedarai specialiai, paklusdamas instrukcijai. Nenori ištraukti į papildomą sistemą, meną palieki meno erdvei ir, iš parodos grįžęs namo, jau nebegalvoji apie tai, kaip kažko išpakavimas (Keno Friedmano „Christo pagerbimas“) galėtų būti „meniškai“ nufilmuotas.

Dar buvo galima užrašyti savo mintis ant geltonų lipnių popierėlių ir užklijuoti juos ten, kur norisi. Keletas žmonių rašė ir klijavo, tačiau klijavu ne bet kur, o ant pliku sienų. Ar iš tiesų lapelius buvo galima klijuoti, kur norisi? Jei užklijuočiau ant, tarkime, Ay-O „Piršto dėžutės“, ar lapelis nebūtų nuklijuotas? Tokie siūlymai man graudžiai asocijuojasi su nuolatine laisvės imitacija. Galime apsimesti, kad klijuojame, kur norime, bet, savaime suprantama, negalėtume užklijuoti lapelio ant kuratorės kaktos ar J. Mačiūno „Antologijos“. Jis nedelsiant būtų nuklijuotas. Tai apmąšiusi, nusprendžiau šiuo siūlymu nepasinaudoti, o tik skaityti kitų lankytojų užrašus.

Norėčiau čia stabtelėti ir pasvarstyti, kodėl ši paroda iš viso turėtų sudominti? Kuo ji skiriasi nuo *Fluxus* kabineto Šiuolaikinio meno centre? Ar tai nėra ta pati kolekcijos dalis, kurią nuo 2014 m. rudens iki 2015 m. balandžio eksponavo Jono Meko vizualiųjų menų centras (JMVMC)? Žinoma, kolekcija atkeliavo būtent iš ten, tik negaliu paliudyti, ar ta pati, nes, prisipažinsiu, parodoje neapsilankiau. Kita vertus, jei kolekcija ir ne ta pati, nuolatinis *Fluxus* kartojimas (jau minėti *Fluxus* kabinetas ir periodiškos parodos JMVMC, kolekcijų migravimas į Kauną ir Klaipėdą, *Fluxus* ministerija ir t.t.) žlugdo *Fluxus* prigimtinę idėją ir verčia judėjimą nuobodžiu, įgrįstančiu prekės ženklu. Apie tai kalba ir parodoje eksponuojama Šarūno Nako citata: „Viskas teka, fluksina, po 50 metų prie to grįžti – neįdomu ir beprasmiška. Verčiau ieškoti naujų dalykų, nes humoro ir paradokso temos yra neišsemiamos, o be galo kartojami seni anekdotai

(dauguma *Fluxus* scenarijų, gaivinaimi dabartinių pasekėjų) – nelabai gero tono ženklas.“ Beje, ant parodos sienos perrašytus Šarūno Nako, Vidmanto Bartulio, Gintaro Sodeikos, Broniaus Kutavičiaus ir Jono Meko *fluxus* apmąstymus galima perskaityti ir Rūtos Gaidamavičiūtės publikacijoje „Fluxus ir Lietuva“ (Lietuvos muzikos informacijos centras).

Grįžkime prie J. Mačiūno „Fluxus manifestas“ ir „Fluxus problematikos. Jame parašyta: „HAVE NO COMMODITY OR INSTITUTIONAL VALUE“ („neturėkite prekinės ar institucinės vertės“). Ir štai – besistengdamos realizuoti vienus manifestas aspektus kuratorės pamina kitus: *Fluxus* menas ne tik eksponuojamas parodoje, bet jo ir negalima liesti – *Fluxus* tapo vertingas. Tiesa, ne tik šios parodos kuratorės *Fluxus* paverčia aukštuoju menu – visi žinome begales išaukštintų, suprekinėtų *Fluxus* pavyzdžių, kurie net nebeturėtų vadintis *fluxus*, o *anti-fluxus*. Kaip žinoma, J. Mačiūnas kovojo prieš menininko – genijaus mitologiją, tačiau jis pats visuomenėje įvardijamas būtent šitaip: talentingas *Fluxus* pradininkas iš mažos SSRS respublikos, turėjęs daug užmojų ir genialų, išskirtinių idėjų. Apie tokį *Fluxus* judėjimo paradoksą plačiai buvo kalbama ir suorganizuotoje diskusijoje, o ypač – apie jau suprekinėtą *Fluxus* atvykimą į Lietuvą. Mus šis menas pasiekė per nacionalizmą, judėjimas buvo *nukomunistintas*, nupirktas. Todėl „nebūtina sieti niujorkietiško ir lietuviško *Fluxus*“, – parodą lydinčioje diskusijoje pabrėžė Kęstutis Šapoka. Apie skirtį užsiminė ir Redas Diržys bei Gintautas Mažeikis teigdamas, jog „nacionalistinis atspalvis čia labai svarbus“, *Fluxus* yra tapęs „ne pokštu, bet antipokštu“. Tai buvo viena priežasčių, kodėl man Eugenijaus Varkulevičiaus 1995–2005 m. grafiškai išraižytos filmo juostos „Kinas be kameros“ paskirtis parodoje pasirodė neaiški. Tačiau prie jos nesustosiu.

Dėl tokio *Fluxus* išsivymimo (išaukštėjimo, suprekinimo, nacionalistinio) diskusijoje „Ar *Fluxus* – vykęs pokštas?“ dalyvavęs R. Diržys iš principo nesilankė parodoje ir primygtinai kvietė kitus pasielgti taip pat. *Fluxus* patenka į problematišką situaciją todėl, kad priešindamasis Didžiajam Naratyvui judėjimas kaip tik ten ir atsiduria. „Jau rytoj mūsų buržuazija naują paviksluką pavogs ir įterps į didįjį pasakojimą. Todėl mūsų, situacionistų, uždavinys – sukurti rytojui kitą situaciją, nes ana jau nebetinkama. Šiandien *Fluxus*, kurį matote, nėra *Fluxus* pagal situacionistus, tai buržuazinis menas“, – kalbėjo G. Mažeikis. O Leonidas Donskis savotiškai papildė *Fluxus* koncepcijos nesėkmę: „Jis pradėjo atlikti socialinės, politinės kritikos funkciją. Visa tai man primena meno mirties teorijas.“

Toks judėjimo paradoksas man labai asocijuojasi su *Dada* ju-

dėjimu. Juk *Dada*, kaip ir *Fluxus*, atsirado labai sudėtingu politiniu laikotarpiu, atliko socialinės, politinės kritikos funkciją, priešinosi materializmui ir nacionalizmui, buržuazijai. *Dada*, kaip ir *Fluxus*, sukilo prieš akademinį, „aukštąjį“ meną, muziejus. Tiesa, *Fluxus* elgėsi radikaliau, bet pamatinės idėjos labai panašios, naudojamas sarkazmas. Netgi Josepho Beuyso žymioji frazė „Kiekvienas yra menininkas“, visos *Fluxus* instrukcijos susijusios, pavyzdžiui, su Tristanu Tzara „Kaip sukurti dadaistinį cilėraštį“. Turiu pripažinti, labai apsidžiaugiau, kai per diskusiją Česlovas Lukenskas užsiminė apie *Fluxus* sąsajas su *Dada*: „Dadaistai suabejojo pasaulio tvarka, atsirado ne pokšto, ne iro-

čiai, iš kurių keturi čia atsidūrė mano pakviesti. Tikriausiai mažai žmonių susirinko dėl netikusios renginio datos – jis vyko antradienį 17 val., kai daugelis mūsų dirba ir paprasčiausiai negali atvykti. Vis dėlto man buvo keista, kodėl be mūsų, penkių vilniečių, olimpiadą pamatyti atėjo tik keletas kauniečių. Tikėjausi išvysti didelę žmonių minią – na, bent jau meno tyros studentų, menininkų ar moksleivių grupę, tačiau sporto varžybos pasirodė niekam neįdomios (priešingai nei diskusijos, kurios taip pat vyko antradienį 17 val., – salė buvo pilna).

Atvirai sakant, ilgiausiai lauktoji diena neišpildė lūkesčių. Nors jau sukritikavau J. Meko filmo „Brigada“ įtraukimą į ekspoziciją, nemen-

sidžiaugiau, kad dalyvavimo išvengiau slėpdamasi už fotoaparato), vėliau vyko popierinių lėktuvėlių laidymo varžybos, mini stalo futbolas su šiaudeliais, „palengvintas“ šachmatų su kvapais turnyras (kuratorės nepirko daržovių, o į vienkartinės stiklainaites įbėrė įvairių prieskonių), vidaus ir lauko krepšinis su stalo teniso raketėmis, lenktynės su ilgais kartono lakštais, priklijuotais prie pėdų... Išsiskyrė baliono stūmimas, kurio laimėtoju paskelbtas mažiausiai pastūmęs balioną (aišku, rungties dalyviai tai sužinojo tik įvykdę užduotį). Olimpiadą užbaigė *Fluxus* himnas visiems dalyviams vienu metu giedant pasirinktas dainas, ir prizų įteikimo ceremonija. Vis dar nežinau, kaip

Lankytojų piešiniai ant „IKI“ degtukų dėžučių

K. RINKUTĖS NUOTRA

nijos, bet tiesiog sarkazmo elementas, kuris išjudino kitą sąmonę. Žmonės pradėjo nebetikėti totalinėmis sąvokomis – gėris, šeima, bažnyčia, struktūros, valstybė. (...) Manau, tai turi sąsają su *Fluxus*. Čia įsiterpęs R. Diržys pareiškė, kad skirtumas tarp dadaistų ir fluxistų yra sugebėjimas ir nesugebėjimas užbaigti, paleisti judėjimą. Galbūt dėl to *Fluxus* taip išsivymė, kad niekas nesugebėjo jo palaidoti?

Diskusiją moderavusios dvi meno kuratorystės magistrantės nesugebėjo suvaldyti jos crypties, todėl gausiau buvo aptariami kontekstai (pankai, fanzinai, „brendas“ ir t.t.) nei *Fluxus* judėjimas. Trukdė ir nebrandus, tačiau komiškas kai kurių dalyvių *pasikandžiojimas*. Pasišaipymai iš „žmonių, save vadinančių intelektualais“, prasivardžiavimai kosmonautais ar kaltinimai, kad „iš burnų kyšo lavonai“, nepridėjo respektabilumo. Negana to, pabaigoje įsivadė dalyviai taip susikivirčio, kad teko užbaigti diskusiją žodžiais: „na, kol visai nesusipešėte...“

Didesnį fiasko patyrė *Fluxus* sporto olimpiada. Joje, be kuratorių ir jų draugų, dalyvavo penki sve-

kai pyktelėjau, kad jis nebuvo įjungtas parodoje pirmą kartą apsilankiusiems mano draugams. Nebuvo nėmis sąvokomis – gėris, šeima, bažnyčia, struktūros, valstybė. (...) Manau, tai turi sąsają su *Fluxus*. Čia įsiterpęs R. Diržys pareiškė, kad skirtumas tarp dadaistų ir fluxistų yra sugebėjimas ir nesugebėjimas užbaigti, paleisti judėjimą. Galbūt dėl to *Fluxus* taip išsivymė, kad niekas nesugebėjo jo palaidoti? Diskusiją moderavusios dvi meno kuratorystės magistrantės nesugebėjo suvaldyti jos crypties, todėl gausiau buvo aptariami kontekstai (pankai, fanzinai, „brendas“ ir t.t.) nei *Fluxus* judėjimas. Trukdė ir nebrandus, tačiau komiškas kai kurių dalyvių *pasikandžiojimas*. Pasišaipymai iš „žmonių, save vadinančių intelektualais“, prasivardžiavimai kosmonautais ar kaltinimai, kad „iš burnų kyšo lavonai“, nepridėjo respektabilumo. Negana to, pabaigoje įsivadė dalyviai taip susikivirčio, kad teko užbaigti diskusiją žodžiais: „na, kol visai nesusipešėte...“

Tiesa, rungtys ne itin nuvylė – išties buvo smagu stebėti draugus, atliekančius absurdiškas rungtis. Apšilimui reikėjo pūsti balioną, kol šis sprogs (būdamas silpnų plaučių ap-

turėčiau reaguoti į pastarąją – nors prizai buvo išties fliuksiški (stiklainiai, į kuriuos įberta įvairių niekucijų, pavyzdžiui, konfeti, magnetukų, plastikinis šaukštelis su priklijuota J. Mačiūno nuotrauka ar aprašinėtos degtukų dėžutės), jie buvo teikiami visiems, neįvardijant pergalių. Viena vertus, ceremonija buvo absurdiška ir beprasme (todėl ir fliuksiška), tačiau dalyviai ne itin džiaugėsi dovanomis, nes rungtys pasirodė nereikalingos. Buvo nemalonu matyti nudelbtas draugų akis – matyt, jiems nebuvo taip linksma gauti stiklainį šiukslyčių už pastangas, kai varžybų stebėtojai taip pat buvo apdovanoti tokiais pačiais stiklainiais.

Matyt, belieka pakartoti Neringos Krikščiūnaitės žodžius, kad *Fluxus* pokštai linksni tik patiems fliuksistams („Paroda „Fluxus is Fun, Fun is Fluxus“ galerijoje „101“. Tai deginti muziejus ar ne?“, *artnews.lt*, 2015 04 29), ypač kai *Fluxus* visai nebėra *Fluxus*. Kai *Fluxus* tampa lavonu, kyšančiu iš burnos.

KAROLINA RINKUTĖ

Knygų puokštė

Nauji filmai – „Adelainos amžius“

Živilė Pipinytė

Lee Tolando Kriegerio „*Adelainos amžius*“ („Age of Adaline“, JAV, 2015) – iš tų meilės istorijų, kurios niekinamai vadinamos „filmais moterims“. Pasakojimas apie meilę, kuri tokia stipri, kad gali pakeisti žmogų, deja, amerikiečių filmuose dažniausiai būna saldžiai gražus, kupinas pamokomų situacijų ir dialogų, primenančių psichologo patarimus. Paprastai rodoma veikėjo (veikėjos) gyvenimo situacija arba problema, kurios sprendimo būdas filme pateikiamas kaip universalus receptas.

Adelainos problema nekasdieniška: ji nesensta. Gimusi 1908 metais, 1937-aisiais ji pateko į autoavariją, po kurios Adelainai visą laiką dvidešimt devyneri. Kad netaptų slaptųjų tarnybų, mokslo tyrimų ar žiniasklaidos objektu, kas dešimt metų moteris keičia tapatybę ir gyvenamąją vietą. Tikrąją jos istoriją žino tik duktė, kuriai filme jau aštuoniasdešimt. Adelaina gyvena su šunimi, ji bijo įsimylėti, nes bet koks pastovesnis ryšys kelia grėsmę, juk bus neįmanoma pasenti kartu. Ta-

čiau prieš dar vieną tapatybės pėsūkį – Adelaina rengiasi keltis iš San Francisko į fermą Oregone – ji prisipažįsta dukteriai, kad pavargo bėgti. Suprask, nuo savęs, jausmų, meilės.

Tuo gana populiaru mene ir ypač kine tema apie amžinos jaunystės spąstus ir pavojus „Adelainos amžiuje“ baigiasi. Prasideda kita, mat nuolatinio bėgimo sukeltas Adelainos nuovargis sutapo su pažintimi Naujųjų metų naktį: spalvingoje kompanijoje Adelaina pamatė gražuolį Elisą ir jį įsimylėjo. Vėliau ji sužinos, kad Elisą ne tik gražus, bet ir turtingas, ne tik turtingas, bet ir protingas: jis domisi istorija, pinigų aukoja ir bibliotekai, kurioje dirba Džene šįkart pasivadavusi Adelaina, ir kitokioms visuomenės iniciatyvoms, pavyzdžiui, rūpinasi San Fransisko istorinio paveldo išsaugojimu. Žodžiu, tikras princas iš šiuolaikiško lofto, kurį, beje, išrengeja pats.

Adelaina jį traukia ne tik grožiu, bet ir originalumu – ji dirba bibliotekoje, moka kelias kalbas, atrodo kitokia nei dauguma bendraamžių. Blake Lively (daugumai pažįstama

iš televizijos seriale „Liežuvautoja“) stengiasi kaip gali, tačiau jos herojei pristigo tikros individualybės, juk sunku patikėti, kad beveik visus šimtą metų ji tik mokėsi kalbų, keliavo, domėjosi sportu ir jautėsi vieniša. Tai, be abejo, scenaristų, beje, pašykštėjusių ir individualesnių bruožų Elisui (Michielis Huismanas iš „Sostų žaidimo“) kaltė. Regis, tik kostiumų dailininko darbas sukuria tą žodžiais sunkiai nusakomą Adelainos išskirtinumą, kai viename kostiume susipina kelių epochų drabužiai ir ženklai, skleidžiantys ypatingą aromatą.

Matyt, nereikia abejoti, kaip baigsis visa ši visiškai savo pirmą kartą prasmę šiais laikais praradusiu žodžiu „romantiška“ apibūdinama istorija, įdomiau pasvarstyti, kodėl „Adelainos amžius“ galima ir gal net visai verta pasižiūrėti.

Pirmoji priežastis – seniai ekranuose nematyto Harrisono Fordo vaidmuo. Jis vaidina Eliso tėvą astronomą ir pasirodo tik filmo pabaigoje, tačiau įsimeina kiekviena aktorius scena. Fordas vaidina žmogų, kuris negali pamiršti prieš 40 metų sutiktos Adelainos – meilė privertė

ji tapti savimi, pasirinkti prasmingą darbą, išsaugoti idealus. Kartu ji atnešė ir didelę kančią. Kartoninį personažą Fordas sugebėjo paversti gyvu ir įtikinamu, suteikti astronomo linijai tą metafizinį išmatavimą, ku-

ming raukšlį išvagotu veidu gausiai druskina savo patiekalą, jaunyste švytinti jos mama aiškina, kokia pavojinga yra druska, o dukters reakcija – visai paaugliška.

Trečioji – netikėta filmo kūrėjų ir

rio režisierius vangiai ir blankiai siekia visą filmą.

Antroji – Adelainos ir jos dukters santykių linija. Fleming suvaidino Ellen Burstyn, kurios meistriskumas – begalinis. Ko verta kad ir scena, kai mama ir duktė susitinka per gimtadienį papietauti restorane. Žila Fle-

herojų pagarba pracičiai, žinioms, istorijai, knygoms. Kas nenorėtų gauti tokios knygu puokštės, kokią pažinties pradžioje Elisą dovanoja Adelainai: Ray'aus Bradbury „Pienių vynas“, Henry Jameso „Deizė Miler“ ir Hill Livingstone Grace „Baltoji orchidėja“?

Berlioza galva

Krėslė prie televizoriaus

Pastarosiomis dienomis rusų intelektualai aptarinėja naują skandalą: Rusijos televizija parodė vieną pirmųjų Vladimiro Bortko seriale „Meistras ir Margarita“ serijų be kadru, kuriuose matyti nukirsta rašytojo ateisto Michailo Berlioza galva. Pasipiktinusiame režisieriu buvo atsakyta, kad tai – ne cenzūra, o noras apsaugoti nepilnamečius nuo prievartos vaizdų, mat serialas rodomas dieną.

Šventėviskumas pasaulyje klesti visais laikais, tik dabar jis dar įgijo politinio korektiškumo pavadinimą. Įtartinų ambicijų ir kompetencijų moralės sargai Lietuvoje saugiai jaučiasi po įvairių valstybinių institucijų, kurios nesidomi ir neanalizuoja visuomenėje pastaraisiais dešimtmečiais vykstančių permainų, išskabomis. Po to, kai prie Lietuvos kino centro veikiantį filmų indeksacijos komisija norėjo uždrausti rodyti Larso von Triero „Nimfomanę“, mažai kas gali stebinti. Tačiau pamatęs Kino įstatymo pataisais vis dėlto nustebeu. Štai kaip siūloma indeksuoti filmus: „1) „V“ – filmai, skirti įvairaus amžiaus žiūrovams; 2) „N-7“ – filmai, skirti žiūrovams nuo 7 metų. Jaunesni kaip 7 metų žiūrovai į šiuo indeksu pažymėtus filmus įleidžiami tik kartu su juos lydintais pilnamečiais asmenimis; 3) „N-13“ – filmai, skirti žiūrovams nuo 13 metų. Žiūrovai nuo 7 iki 13 metų į šiuo indeksu pažymėtus filmus įleidžiami tik kartu su juos ly-

dinčiais pilnamečiais asmenimis; 4) „N-16“ – filmai, skirti žiūrovams nuo 16 metų. Žiūrovai nuo 13 iki 16 metų į šiuo indeksu pažymėtus filmus įleidžiami tik kartu su juos lydintais pilnamečiais asmenimis; 5) „N-18“ – filmai, skirti žiūrovams nuo 18 metų. Žiūrovai nuo 16 iki 18 metų į šiuo indeksu pažymėtus filmus įleidžiami tik kartu su juos lydintais pilnamečiais asmenimis.“ Kaip žmogus, kuris gūdžiu sovietmečiu įsigudrindavo praslysti į tik suaugusiems skirtus Michelangelo Antonioni ar Federico Fellini filmus, pasigailėjau šiuolaikinių pauglių, kuriems atviros durys tik į komiksų ekranizacijas kino teatruose ir internetą, kur jie pamato viską, ko jų amžiuje matyti iš tikrųjų negalima. Kodėl lietuviams taip patinka viską drausti, matyt, jau kitas klausimas, bet, regis, sovietinę tikrovę kaip fantasmagoriją ar groteską romanuose aprašęs Michailas Bulgakovas vis dar aktualus ne tik savo tėvynėje, bet ir pas mus.

Šią savaitę ir televizijos rody filmų, kurie, bijau, sukeltų daug abejonių lietuvių moralės sargams. *TV1* (šį vakar, 8 d. 22.55) primins anglų režisieriaus Samo Mendeso „*Amerikos grožybės*“, kurios 1999 m. pelnė penkis „Oskarus“, tarp jų ir už geriausią režisūrą, ir bene pirmą kartą tokį apdovanojimą gavo debutantas. Nežinau, kaip „Amerikos grožybės“ atrodo dabar (kartais filmai iš tikrųjų keičiasi), bet pasiro-

„Betmenas. Pradžia“

dymo metais buvau linkęs sutikti su teiginiu, esą tai vienas labiausiai perversintų visų laikų filmų. Pagrindinis „Amerikos grožybių“ veikėjas Lesteris (Kevin Spacey) išgyvena vidutinio amžiaus krizę. Darbas neteikia pasitenkinimo, laimingas šeimyninis gyvenimas – tik regimybė: žmona (Anette Benning) neištikiama, paauglė duktė (Thora Birch) išsiūrėjo į kaimynų sūnų, spėjusį pabūti psichiatriinėje. Kiekvieną Lesterio vietoje ištiktų depresija. Kaip žinia, krizę paprastai lydi keisti sprendimai bei nutikimai. Lesteris įsimyli gražutę savo dukters bendrąklasė Andželą (Mena Suvari)...

„Amerikos grožybės“, be abejo, dar vienas filmas, kritikuojantis priemiesčių gyventojų Ameriką ir bene didžiausią viso pasaulio varotojų iliuziją – gyventi gražiai ir

maloniai, tačiau Mendesas – geras teatro režisierius, todėl jis ne tik moka puikiai dirbti su aktoriais, bet ir prismaigstė filmą nuorodų į Antonio Čechovo pjeses ir Vladimiro Nabokovo „Lolita“.

Pasilgusiems postmodernistinių žaidimų vis dėlto pirmiausia siūlyčiau prisiminti jauno, įžūlaus ir dar visai nekonjunktūriško Luco Bessonno 1985 m. filmą „*Metro*“ (*TV1*, 9 d. 21 val.). Šio filmo epigrafas – žaisminga trijų citatų: Sokrato, Sartre'o ir Sinatros parafrazė, o veikėjas – cinikas, vagis, ramybės drums-tėjas Fredas, kuris režisieriui buvo lyg Mažojo princo ir Pamišėlio Makso mišinys. Nuo pavogtų dokumentų savininkų bei policininkų Fredas (tada jau Taranas „Greistoke“ suvaidinęs ir iškart žvaigžde tapęs Christopheris Lambertas) slapstosi ir su paslaptą Isabelle Adjani gražuole susitikinėja Paryžiaus metro, bet tai netrukdo Bessonui prisiminti Jeano-Luco Godard'o ir daugelio kitų garsių kūrėjų filmų. Žaidimas kino atmintimi ir įvairiomis jo formomis bei novatoriškas garso takelis pelnė Bessonui bene pirmo prancūzų kino postmodernisto vardą, kurį dar labiau įtvirtino „Pentkasis elementas“. Gaila, kad dabar vis mažiau progų prisiminti tokį Bessoną.

Kinas negailėstingas, ypač tiems, kurie drįsta suabejoti jo geležinėmis taisyklėmis. Šių dienų kūrėjai tai gerai žino, todėl žaidžia pasitelkdami

populiarus masinės kultūros personažus. Toks, man regis, yra Christopheris Nolanas, pabandęs istoriją apie Betmeną papasakoti *film noir* dvasia. 2005 m. filmu „*Betmenas. Pradžia*“ (*LNK*, šį vakar, 22.40) jis pradėjo naują trilogiją apie žmogų-šikšnosparnį. Su pagrindinį herojų, Betmeną, suvaidinusi Christianu Bale'u, ko gero, gali susitapatinti kiekvienas, patyręs vaikystės traumų, turintis kompleksų ar depresuojantis žmogus.

Nežinau, ar taip Nolanas gydo savo kompleksus, bet Larsui von Triero filmas „*Melancholija*“ (*TV3*, šį vakar, 8 d. 2 val.) padėjo išgyventi depresiją. Kitame taip pat ne pirmą kartą per pastaruosius mėnesius televizijų rodomame filme, Jonathano Glazerio „*Po oda*“ (*BTV*, 11 d. 21.30), ryški pasaulio pabaigos nuojauta. Šių dviejų niūrių ir metaforiškų kino pasakų herojės yra moterys (jas suvaidino Kirsten Dunst ir Scarlett Johansson), tiksliau, režisierių įsivaizdavimas apie moteris, jų troškimas ir silpnybės. Filmuose rodomi žmonės ir tikrovė – lengvai atpažįstami, bet laikas – nekonkretus. Tokiame pasaulyje ir Bulgakovo Volandas rastų, ką veikti. Juk tokie kaip Berlioza netikintys amžinybe rašytojai netenka galvų ne tik Stalino laikų Maskvoje.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

XX a. Lietuvos dailės ekspozicija
Vincio Kisarausko (1934–1988) kūrybos retrospektyva „Pasisveikinimas su laiku“ „124 fotografijos ir keli daiktai iš Vincio Kisarausko archyvo“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a.

Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Paroda „Vladislavo Neveravičiaus studijoje“ Algirdo Petrulio (1915–2010) gimimo šimtmečio paroda „Pustonių turtai paletėje“

Radvilų rūmai

Vilniaus g. 24

Europos dailė XVI–XIX a. „Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“ Paroda „Senujų ikonų paslaptys. Andrejaus Balykos ikonų kolekcija: pagrobta, gražinta, papildyta“

Taikomosios dailės muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Absoliuti tekstilė. Nuo ištakų iki XXI a.“ iki 10 d. – paroda „Maištas buduare“ (XX a. aštunto dešimtmečio mada iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos)

Vytauto Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Retrospektyvinė Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija iki 12 d. – paroda „Jonas Rimša (1903–1978). Ugnies ir džiunglių magija“

Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenalas

Arsenalo g. 1

Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a. Lietuvių liaudies menas Kryždirbystė Paroda „Pavasario švenčių papročiai ir simboliai“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija *Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44*

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20

Nuolatinė ekspozicija

Valdovų rūmų muziejus

Katedros a. 4

Tarptautinė vieno eksponato paroda „Vidur-amžių papuošalas. Mįslingasis Vytauto Didžiojo epochos diržas“

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS

Parodų salės „Titanikas“

Galerija „Akademija“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyš“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Sveika, Mergele!“ Restauruoti marijinės ikonografijos paveikslai iš Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių“

Šiuolaikinio meno centras

Galerija „Kairė–dešinė“

„Prospekt“ fotografijos galerija

Pamėnkalnio galerija

Šv. Jono gatvės galerija

Galerija „Vartai“

Galerija „Arka“

Galerija „Meno niša“

Lietuvos dailininkų sąjungos galerija

Galerija AV17

LTMKS projektų erdvė „Malonioji 6“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Galerija „Kunstkamera“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras

Galerija „Kalnas“

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

M. Žilinsko dailės galerija

Kauno paveikslų galerija

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

Keramikos muziejus

Galerija „Meno parkas“

Galerija „Meno forma“

KLAIPĖDA

Galerija „si:said“

Klaipėdos galerija

„Herkaus galerija“

ŠIAULIAI

Trakų galerija

Spektakliai

Nacionalinis operos ir baletu teatras

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Iki gegužės 9 d. galerijoje „Meno niša“ dar galima suspėti pasižiūrėti jaunųjų menininkų Algirdo ir Remigijaus Gataveckų parodą „Autoportretai-homonimai“. Šių Alytaus vaikų globos namuose užaugusių dvynių kūryba tikrai veikia – ne tik jausmus, bet ir gyvenimą, nes paskatina keistis ir keisti požiūrį į socialinę atskirtį bei ją patiriančius žmones. Ne veltui tarptautinėje šiuolaikinio meno mugėje „ArtVilnius ’12“ Algirdas už projektą „Poveikis“ buvo apdovanotas geriausio Lietuvos jaunojo menininko titulu. Broliai bendradarbiauja kurdami ir į procesą įtraukia savo likimo draugus, augančius vaikų globos namuose. Dabar eksponuojami autoportretai kaip tik ir kalba apie jų kūrybinį dialogą.

Muzika

Bene ambicingiausia šio sezono Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatro premjera – gegužės 15 d. ramos šviesas išvys Ludwigo van Beethovena opera „Fidelijus“. Operą inscenuoja Oskaras Koršunovas, spektaklio muzikos vadovas – Martynas Staškus. Vilniškis „Fidelijus“ tapo bendru LNOBT ir Bergeno nacionalinės operos (Norvegija) darbu. Į Vilnių spektaklis atkeliavo jau išbaigtu pavidalu. Statytojų komanda papildo scenografas Gintaras Makarevičius, kostiumų dailininkė Sandra Straukaitė, šviesų dailininkas Steinas Phillipsas. Leonoros partiją ruošia Nomeda Kazlauskaitė-Kazlaus, Irena Zelenkauskaitė, Karolina Glinskaitė, Aistė Miknytė ir britų dainininkė Rachel Nicholls. Florestaną Vilniuje dainuos iš Naujosios Zelandijos kilęs tenoras Andrew Sritheranas ir Markusas Ahme iš Vokietijos.

Teatras

Vilniaus mažajame teatre gegužės 12 d. 19 val. tarptautinį teatro debiutų festivalį „Tylos!“ atidaro teatro maištininkų iš Romos spektaklis „La Merda“. Tai pirmasis Cristian Ceresoli kūrinys, atnešęs teatrui šešis svarius apdovanojimus.

Nacionalinis dramos teatras

Vilniaus mažasis teatras

Valstybinis jaunimo teatras

Dalyvauja R. Rastauskas (poezija, balsas), B. Wallenas (trimitas, elektronika, D. Britanija), D. Golovanovas (klavišiniai, elektronika), A. Gotesmanas (perkusija) 9, 16, 17 d. 12 val., 10 d. 15 val. – „KAKĖ MAKĖ“ (pagal L. Žutautės knygas vaikams). Insc. aut. ir rež. – V. Kuklytė (Salė 99) 12, 13 d. 18 val. – PREMJERA! B. Brechto „GERAS ŽMOGUS IŠ SEZUANO“. Rež. ir komp. – V. Bareikis 15 d. 18 val. – C. Murillo „TAMSOS ŽAIDIMAS“. Rež. – D. Rabašauskas (99 salė)

Oskaro Koršunovo teatras

Rusų dramos teatras

Teatras „Lėlė“

Mažoji salė

